

- технології: актуальні проблеми теорії та практики : зб. наук. пр. — Запоріжжя, 2009. — Вип. 43. — С. 276.
19. Шпак В. І. Видавничий бізнес. Теорія і практика : навч. посіб. / В. І. Шпак. — Київ : УВПК «Ексоб», 2010. — 384 с.
20. Шульц В. Процес комунікації / В. Шульц // Публіцистика. Масова комунікація : медіа-енциклопедія / за заг. ред. В. Ф. Іванова. — Київ, 2007. — 680 с.

Юрій Мельник

ПУБЛІЦИСТ В УМОВАХ ТОТАЛІТАРНОЇ ДЕРЖАВИ: ВИПАДОК ЮЛІУСА ЕВОЛІ

Вивчено взаємини Юліуса Еволи з офіційним італійським фашизмом. Для аналізу обрано реценцію і трактування у текстах цього автора расових теорій, які розробляли і постулювали на державному рівні в Німеччині після 1933 р. та в Італії після 1938 р.

Ключові слова: публіцистика, консерватизм, духовність, італійський фашизм, расові закони.

Изучены взаимоотношения Юлиуса Эволы с официальным итальянским фашизмом. Для анализа выбраны реценция и трактовка в текстах этого автора расовых теорий, которые разрабатывались и постулировались на государственном уровне в Германии после 1933 г. и в Италии после 1938 г.

Ключевые слова: публицистика, консерватизм, духовность, итальянский фашизм, расовые законы.

The relationship between Julius Evola and official Italian fascism have been studied. The research focuses on J. Evola's perception and interpretation of racial theories, which have been developed and postulated at government level in Germany after 1933 and in Italy after 1938.

Key words: opinion journalism, conservatism, spirituality, Italian fascism, racial laws.

Нашадак давнього аристократичного роду барон Юліус (Джуліо) Евола (1898—1974) — один із найпомітніших італійських мислителів ХХ ст., містик та езотерик (окрім того, поет і художник), найбільшим внеском у світову філософську думку якого був розвиток та поглиблення інтегрального традиціоналізму Рене Генона. Генонівський традиціоналізм ґрунтувався на вірі у примордіальну

(споконвічну) традицію, від якої людство відступило, внаслідок чого приречене деградувати. З позиції Генона, історію необхідно трактувати не в оптимістичних категоріях еволюції і прогресу, а як несхибний та беззаперечний занепад. У такому антипрогресистському ключі Евола і роглядав сучасну йому дійсність. Феномени модерної епохи — буржуазне суспільство, демократія, егалітаризм, бездуховність, холодний економічний розрахунок, користоловність, матеріалізм, марксизм, фрейдизм, фемінізм — знайшли в особі Юліуса Еволи свого найбільш послідовного і наполегливого критика.

Юліус Евола написав дуже багато — навіть якщо брати до уваги лише аж ніяк не основну в його творчості політичну публіцистику, і навіть якщо обмежити її хронологічно міжвоєнним двадцятиліттям. Випадок Еволи характерний тим, що, на відміну від інших знаних традиціоналістів ХХ ст. (того ж Рене Генона, Фрітьофа Шуона чи Ананди Кумарасвами), йому довелося зростати як публіцистові в умовах фашистської Італії, тоталітарної держави з обов'язковою для всіх ідеологією.

Фашистська Італія (з її імперськими амбіціями, елементами давньоримського стилю, мілітаризмом, категоричним, на ідейному рівні постульованим антидемократизмом та антибільшовизмом) видавалася Еволі придатним ґрунтом для втілення його традиціоналістських теорій. Водночас у фашизмі Еволу не влаштовували відсутність сакрального начала, орієнтація на масову людину, символічний характер королівської влади, надмірна централізація тощо, що дає підстави говорити про відчутний (хоча й не непереможний) світоглядний дисонанс між еволіанським традиціоналізмом та фашизмом. Приблизно таким же (хіба що з більшими контрастами) було співвідношення спільного та відмінного між поглядами Еволи та німецьким націонал-соціалізмом.

Принципова позиція Еволи стосовно неблизьких йому ідейних положень фашизму (особливо на ранніх етапах) коштувала авторові деякого відсторонення від інформаційного простору. Його власний журнал «La Torre» (1930), який критикував фашизм за схильність до компромісів (!), знищили вже через півроку після

заснування¹. Окрім того, одна з «велін»² за 1934 р. звучала так: «Було рекомендовано мати на увазі, що Евола більше не повинен писати в італійські газети» [див. 34]. Водночас його інтелектуальні напрацювання високо цінували у деяких фашистських колах. Евола впродовж десяти років вів колонку п. н. «Філософська Діорама» в одному з офіційних видань фашистської партії — «Il Regime Fascista» — (де, зокрема, багато писав про сакральну сутність війни, героїзму тощо [див. 21]), а також у кількох десятках інших видань, серед яких — «La Vita Italiana», «La Stampa», «Lo Stato».

Аби детальніше простежити, яким чином Евола корелював свої власні погляди із державним фашизмом, в умовах якого жив, а також націонал-соціалізмом, який на початку 1930-х рр. прийшов до влади у не чужій йому Німеччині³, візьмімо до уваги трактування контроверсійного в ті часи (і доволі дражливого з погляду сучасності) расового питання, якому публіцист приділив багато уваги у своїх статтях та книгах.

Перед тим, як аналізувати расове питання у текстах Еволи, потрібно мати на увазі довоєнний рівень розвитку того, що ми сьогодні називаємо політкоректністю та терпимістю. Ще кілька десятиліть тому груба расистська риторика з уст провідних політичних діячів Європи і Америки, яких ми сьогодні вважаємо еталоном демократичності, була звичним способом легітимізації колоніалізму та різного роду експлуатації неєвропейських народів. Це стосується не лише доволі далеких нам хронологічно проповідників расової нерівності Т. Джеферсона чи Б. Дізраелі, а й сучасників Ю. Еволи, демократичних лідерів ХХ ст. на зразок противника міжрасової інтеграції В. Вілсона [16], автора цинічних расистських

¹ Зауваження Х. Т. Хансена: «Цікаво, що така нефашистська, радше антифашистська періодика, як “Critica” кроче, мала можливість видаватися протягом усього фашистського періоду, тоді як “надфашистський” журнал “La Torre” став жертвою цензури» [4, с. 69].

² «Веліни» — неофіційні розпорядження редакціям газет, які з 1935 р. поширювало міністерство народної культури.

³ Евола підтримував тісні зв'язки з німецькими теоретиками Консервативної Революції. Виданий 1933 р. німецький варіант його книги «Язичницький імперіалізм» [13] мав значний успіх. Згодом Евола часто їздив до Німеччини читати лекції, про зміст яких (критичний щодо багатьох базових ідеологічних пунктів NSDAP) сьогодні можемо знати із донесень райхсфюреру СС Гайнріху Гімmlеру [4, с. 100—106].

висловлювань В. Черчілля [15], Л. Блюма, який перед тим, як стати прем'єр-міністром Франції, захищав права «вищих рас» [28, р. 56]. Це і була інтелектуальна атмосфера часу, у який писав Ю. Евола.

«Раса» як концепт (і споріднене з ним «єврейське питання») почала цікавити Ю. Еволю на початку 1930-х рр., коли вона набула актуальності у Німеччині (в Італії це питання, окрім Джованні Преціозі та деяких «непримиренних» фашистів, аж до 1937 р. майже ніхто не порушував¹). У перші місяці перебування Гітлера при владі Евола висловлює свої рефлексії з приводу німецької расової теорії в італійській «La Vita Italiana», де з'являється його публікація п. н. «Критичні зауваги щодо націонал-соціалістичного “расизму”», а також у німецькому журналі «Widerstand» (стаття «Раса і культура»). Зробивши спробу розібратися у націонал-соціалістичному расизмі, постулати якого, за його зауваженням, значною мірою залишалися туманними і нічим не підкріпленими, Евола побачив у ньому «цікаву суміш натуралізму та провіденціалізму»: з одного боку, закорінену у протестантизмі визначеність наперед, віру в те, що за тією чи іншою расою закріплені певні чесноти та характеристики [23]; з іншого — зоологічну турботу про расову чистоту. Евола зауважив: «Якщо збереження і відновлення раси у тварин може означати все, то в людей, хоча це й необхідно до певної міри, лише цих передумов недостатньо, адже людина як така створена не лише з расових елементів» [10, с. 146]. Расі тіла Евола протиставляє расу духу, закликаючи «взяти до уваги таку дилему: або

¹ Невелика сорокап'ятитисячна єврейська громада Італії прекрасно вживалася з фашистським режимом. Уже на момент Маршу на Рим у Фашистській партії було 800 євреїв. За муссолінівського урядування єврей Альдо Фінці деякий час займав посаду заступника міністра внутрішніх справ, а єврей Гвідо Юнг був міністром фінансів. Починаючи з 1933 р. Муссоліні засуджував гітлерівський антисемітизм та давав притулок єврейським біженцям із Третього Райху. Одна з італійських єврейських газет, заснована 1934 р. в Турині, «La Nostra Bandiera», у першому номері запевняла у лояльності євреїв до режиму: «Ми прагнемо жити у гармонійній єдності з усім італійським народом під лікторським гербом. Ми — солдати, ми — фашисти. Ми відчуваємося такими ж, як і інші громадяни, особливо щодо обов'язків стосовно спільної Батьківщини». Великий відсоток євреїв у антифашистському русі, а особливо політичний союз із гітлерівською Німеччиною 1936 р., посприяли різкій орієнтації фашистського уряду на антисемітизм, який знайшов своє вираження у звільненні євреїв із низки важливих посад та в антиєврейській інформаційній кампанії у пресі [див. детальніше: 26].

дух, який дає форму расі (зокрема нації), або раса (нація), яка дає форму духові» [23].

Викриваючи біологічний расизм, Евола спростовує расових теоретиків на зразок Гобіно, твердячи, що «занепад культури не є, як вони вважають, фатальним наслідком змішання відповідної раси з іншими народами». «Навпаки, — вважає Евола, — істина в тому, що раса зі своєю культурою занепадає, якщо занепадає її дух, якщо слабне внутрішнє напруження, якому вона зобов'язана своєю формою і типом». Більше того, Евола твердить: «Якщо в раси як душі і основи є справжня сила і повноцінна “культура”, тоді простий факт її контакту чи змішання з іншою расою зовсім не означає подальшого занепаду»¹ [10, с. 149—150].

Із плином часу Евола розвиває свою спіритуалістичну расологію. Поступово в нього вимальовується концепція трирівневого расизму: в окремо взятого індивіда Евола виокремлює расу тіла (чиста антропологія), расу душі (характер, темперамент) і расу духу (відносини людини з «духовним, надлюдським і божественним світом» [11, с. 119]). Отже, за Еволою, раси відрізняються між собою, втілюючи, здійснюючи, виражаючи різну кількість духу. На протигагу німецькому расизму, за яким, аби бути арійцем, достатньо не бути ні євреєм, ні кольоровим, Евола висловлює своє розуміння «арійської раси» («суперраси») як раси, в якій втілилася «максимальна кількість духу, стільки, аби дати можливість для чогось на зразок відповідності між природним і надприродним, між внутрішнім та зовнішнім, між духом і кров'ю, між людським і надлюдським» [17]. Тут з'являється простір для кореляції між духовною та біологічною расами: вплив надприродного чинника на природу настільки великий, що стає спадковим і виявляється як певна «форма» чи «стиль» життя, спільний для певної групи. «Але залишається незаперечним, — тут же додає Евола, — що ця спадщина, форма чи стиль... не є “даністю”, як у випадку з характеристиками певного виду тварин» [23].

У другій половині 1938 р. в Італії розпочинається масштабна інформаційна кампанія, спрямована проти євреїв, — італійська

¹ Цікаво порівняти рівень расизму у тезах Еволи та висловлюваннях відомого демократа та борця із фашизмом Шарля де Голля: «І потім, Дельбеку, ви хочете, аби ми змішувалися з мусульманами? Це відмінні від нас люди. Ви можете собі уявити, щоб ми одружували наших доньок з арабами?» [цит. за: 33, р. 347].

преса дружно переходить на антисемітські рейки. Вже 5 серпня у першому номері спеціально створеного журналу «La Difesa della Razza» [«Захист раси»]¹ публікується расовий маніфест за підписом ряду антропологів, у якому стверджується існування італійської раси² та неприналежність до неї євреїв [32]. У листопаді виходять расові закони, які обмежують євреїв у громадянських правах.

Евола засуджував безапеляційний, інтегральний антисемітизм, хвиля якого накрила Італію і Європу загалом у 1930-х рр. На його думку, антисеміти послуговуються євреєм як «приводом». «Адже легко простежити, що дуже часто відбувається певне зміщення мішені: ціляться в єврея, у той час як ведеться процес проти настільки широкої сукупності культурних та соціальних феноменів, що було б великим забобоном приписувати їх лише євреям...» — пише Евола [25, р. 30].

Отже, усе засвідчує, що расова концепція Еволи зовсім не передбачала вищості європейців над іншими расами³. Звідси — невгамовна критика Еволи з боку Гвідо Ландри (одного з редакторів журналу «La Difesa della Razza»), який виступав «за науку і проти меланхолійних поборників туманного спіритуалізму». Адже цей спіритуалістичний расизм (за зауваженням того ж Г. Ландри) залишав імовірність того, що арієць може мати душу єврея і навпаки, а це цілковито суперечило теоріям офіційних фашистських расологів [див.: 4, с. 122—125].

Можна дискутувати, чи був духовний расизм Еволи чимось кращим за офіційний біологічний расизм фашистської Італії (іта-

¹ Журнал виходив у форматі науково-популярного видання і відзначався великою кількістю ілюстрацій, переважно покликаних унаочнювати антропологічні вади різного роду неарійців, висміювати з допомогою карикатур єврейську захланність чи, скажімо, підкреслювати спільні риси між італійською та німецькою жінкою.

² Цей текст Евола назве «винятково недбалим і поверховим документом» [8, с. 338].

³ Дискутуючи з расистами на зразок Вархольда Драшера, який прославляв європейську колонізацію решти світу, Евола розглядає характерний для європейських народів порив першовідкривача та завойовника як прагнення компенсувати внутрішній духовний занепад за рахунок зовнішнього матеріального розширення. У відповідь на тезу Драшера про те, що Світова війна підірвала престиж білих народів в очах інших, Евола стверджує, що «в очах кожного індійця, китайця, японця певного рангу, і навіть найчистіших північноамериканських аборигенів» престижу білих ніколи не було: «Ці раси, якщо й визнавали матеріальну перевагу білих, водночас були далекі від визнання реальної духовної переваги» [7, с. 161].

лійський дослідник Р. Де Феліче вважає, що так [див.: 14, s. 10], а, наприклад, професор Кардіфського університету П. Фурлонг з ним не згоден [27, р. 116]). Тим більше, що «спіритуалізм» Еволи — варто зауважити — іноді не означав відповідальнішого ставлення до того, що виходило з-під його пера. Евола писав для місячника «La Vita Italiana», який до 1938 р. був одним з небагатьох антисемітських видань Італії (за весь період 1931—1943 рр. опубліковано 135, переважно розлогих, статей його авторства), а також — для вже згаданого журналу «La Difesa della Razza» (всього — кілька десятків текстів).

Однак очевидно інше: поміркована, обмежена численними обмовками і застереженнями, важка для масового сприйняття расова теорія Еволи не мала значних практичних наслідків. Муссоліні 1941 р. справді прочитав і високо оцінив книгу Еволи «Синтез расової доктрини», особисто зустрівся з Еволою і навіть мав намір надати цій книзі офіційного статусу в Італії (про що з гордістю писатиме Евола [22]). Однак дуже швидко біологічні расисти відновили ідеологічний контроль над країною і вже з 1942 р. «La Difesa della Razza» припиняє публікувати матеріали Еволи та його послідовників (детальніше див. дослідження Валентини Пізанті про цей журнал [31, р. 51—58]). З огляду на це, можна з упевненістю стверджувати, що Евола не доклався (хоча б тому, що не мав можливості) до створення негативного образу єврея в суспільстві у драматичний для країни період 1938—1945 рр. Тому лише недостатньо глибоким знанням предмета (або ж упередженістю) можна пояснити таке абсолютно хибне твердження польського автора Р. Панковського: «Під час війни вплив Еволи на політику фашистської держави помітно зріс, зокрема позначившись у питаннях расової доктрини, наслідком чого стала радикалізація антисемітизму в італійському фашизмі» [3, с. 47].

Фінал Другої світової війни загалом поставив хрест на публіцистах, ідейних школах і напрямках, які хоча б якось примикали до нацизму чи фашизму. Авторі з іменем часто відрікалися від свого довоєнного «ганебного минулого» [30] і працювали далі відповідно до нових політичних умов. На Ю. Еволу (у якого, нагадаємо, були напружені відносини з фашистським режимом) це правило не поширювалося. У його повоєнних політичних текстах немає твер-

джен (ми не знайшли), які б категорично спростовували те, що він писав перед війною. Відбулося певне зміщення акцентів, деякі теми перестали розроблятися, у ставленні до деяких питань автор пройшов відчутну еволюцію, однак ці зміни, по-перше, не були докорінними, а по-друге, явно не пов'язані з результатами війни. Публіцистика Еволи після 1945 р. — це те ж категоричне несприйняття США та Радянського Союзу як цивілізацій [5; 24, р. 161—166], несприйняття сформованих ними людських типів, звідки — підтримка країн Вісі (тепер — на рівні роздумів про світовий лад, який міг скластися у разі їх перемоги [8, с. 355]); той же антипрогресистський пафос і туга за втраченим Золотим віком [12]; те ж поєднання безцеремонних висловлювань расистського характеру на адресу чорношкірих [9] зі щирим захопленням прадавніми неєвропейськими культурами [20].

В умовах повоєнної, рішуче антифашистської Італії Евола на-смілювався не погоджуватися з тотальним банкрутством поваленої ідеології. «Вірогідна цінність фашизму як доктрини (тобто незалежно від конкретної політичної ситуації у світі) настільки ж мало постраждала від наслідків програної війни, наскільки мало була би доведена у випадку успішного її завершення», — заявляє публіцист у своїй відомій повоєнній (1963) книзі «Критика фашизму: погляд із правого боку» [8, с. 275]. У цій праці Евола частково бере на себе роль адвоката не лише фашизму, а й націонал-соціалізму: «Розгорнута в небачених раніше масштабах післявоєнна пропаганда прагне відобразити всі події попереднього періоду як ганебну сторінку історії, безугавно товкмачачи про страшні катівні Гестапо чи ОВРА, концентраційні табори тощо, нескінченно перебільшуючи, незаконно узагальнюючи чи навіть просто вигадуючи всілякі жахи, придатні для цієї мети» [8, с. 354]. На тлі багатьох радикальних фашистських расистів (на зразок Чіпріані чи Альміранте), які після падіння режиму заперечували свої расистські позиції чи різними способами применшували їх і виправдовували [31, р. 59], на тлі Мірче Еліаде, який після війни уникав відповідальності за свої слова і вперто замовчував власну «необережність і гріхи молодості» [2, с. 85], чи, скажімо, Ернста Юнгера, який відмовився перевидати довоєнні політичні статті, Евола дозволяє собі приголом-

шливі заяви на підтримку скомпрометованих режимів¹: «Безглуздо вважати, що своїм існуванням вона (гітлерівська держава. — Ю. М.) була зобов'язана лише режиму терору та насильства. Цим не пояснити багатьох звершень та щирого захоплення іноземців, які відвідували Німеччину, наприклад, під час Олімпіади 1936 р., а також мужності, виявленої всім населенням і армією, так що знадобилося шість років безжальної війни й об'єднання майже всього світу в єдиний фронт для перемоги над Третім Рейхом» [8, с. 382].

Водночас повоєнний Евола критикував фашистський та націонал-соціалістський режими, хоча не за концтабори і геноциди, а (у звичному для нього ключі) за відхилення від традиціоналістських канонів. Лише на другому плані — осуд гітлерівського антисемітизму² та дуже важливі зауваження на зразок «не може бути виправдань масовим убивствам, про які більшість німців дізналася лише згодом» [8, с. 397].

Цілісний та незаангажований огляд текстів публіциста дає підстави стверджувати, що для Юліуса Еволи було властиве (поширене у час, коли він формувався як мислитель) недовірливе, часто вороже ставлення до інородців. Це — факт, заперечувати який не можна. Водночас як фашизм, так і націонал-соціалізм лише фрагментарно збігалися зі світоглядними настановами цього автора. Часткова підтримка Еволою відповідних режимів у Італії та Німеччині пов'язана з тим, що інші моделі упорядкування суспільства (радянська та американська) були для нього ще менш прийнятними.

Окрім того, як слушно зауважують дослідники [див., напр.: 29, р. 10], до війни Евола сподівався, що з часом фашизм можна буде виправити, скерувати у напрямі традиціоналізму. Відповідь на запитання, у що Евола як ідеолог, цілком імовірно, міг би переформатувати італійський фашизм, якби йому дали таку можливість, знаходимо, доволі несподівано, у малопомітному закутку міжвоєн-

¹ У зв'язку з чим П. Фурлонг обурюється небажанням Еволи «визнавати відповідальність режимів, із якими він був пов'язаний», та зауважує, що тільки цієї однієї помилки достатньо для знищення його авторитету [27, р. 115]. Водночас А. Дугін відзначає «мужність і послідовність» повоєнного Юліуса Еволи «у захисті тих цінностей, яким він служив усе життя» [1, с. 157].

² «Доводиться визнати, що для Гітлера антисемітизм був справжньою нав'язливою ідеєю, однак важко виявити причини цієї одержимості, яка іноді набувала параноїдальних форм і призвела до трагічних наслідків» [8, с. 394].

ної Європи. А саме — в Румунії, де діяла парамілітарна організація «Залізна гвардія» (інша назва — «Легіон Архангела Михаїла») на чолі з легендарним Корнеліу Кодряну. «Залізна гвардія» у текстах Еволи оцінювалась найвище серед усіх європейських рухів подібного штибу. Румунські націоналісти та їхній лідер, «благородний і великодушний вождь» [6, с. 191], з яким Евола зустрівся особисто, завжди викликали у нього щире захоплення, передусім — особливим акцентом на духовність. Величезне значення, яке Кодряну надавав релігії (румунське православ'я), молитві й строгому посту (два дні на тиждень для усіх своїх послідовників), а також його шляхетна, лицарська поведінка на політичній арені і мученицька смерть 1938 р. — усе це найкраще відповідало ідеалам, які Евола обстоював [19]. Серед безлічі цитат, які Евола наводить із текстів та слів Кодряну, на особливу увагу заслуговує ця: «Людська істота складається з тіла, життєвої енергії та душі... Італійський фашизм, як мені здається, виходить з тілесного елемента, тобто з форми, відновлюючи римський ідеал держави як формуючої сили. Німецький націонал-соціалізм, акцентуючи на всьому пов'язаному з расою та кров'ю, виходить з елемента життя. Що ж стосується румунської “Залізної гвардії”, вона для досягнення тієї ж мети хотіла б діяти виходячи з духовного елемента, тобто з душі» [18]. Перевага, яку Евола надавав «Залізній гвардії» перед італійським фашизмом чи німецьким націонал-соціалізмом [19], дає дуже багато для адекватного розуміння його публіцистичної спадщини.

1. *Дугин А.* Консервативная революция Юлиуса Эволы / А. Дугин // Эвола Ю. Языческий империализм. — Москва : Арктогея, 1994. — С. 151—165.
2. *Міколейко З.* Сліпий у Яссах. Еліаде і фашизм / З. Міколейко ; пер. А. Вишняускас // *І.* — 2000. — Ч. 16 : Праві та Європа. — С. 82—101.
3. *Панковський Р.* «Батьки-відновники»: Мослі, Евола, Дегрель, Бардеш / Р. Панковський ; [пер. А. Вишняускас] // *І.* — 2000. — Ч. 16 : Праві та Європа. — С. 40—54.
4. *Хансен Х. Т.* Политические устремления Юлиуса Эволы / Х. Т. Хансен ; [пер. В. Проскуряков]. — Москва ; Воронеж : Terra Foliata, 2009. — 176 с.
5. *Эвола Ю.* Американская «цивилизация» / Ю. Эвола // Традиция и Европа. — Тамбов : Ex Nord Lux, 2009. — С. 172—178.

6. *Эвола Ю.* Драма румынского легионерства / Ю. Эвола // Традиция и Европа. — Тамбов : Ex Nord Lux, 2009. — С. 187—191.
7. *Эвола Ю.* К вопросу о превосходстве белой расы / Ю. Эвола // Эвола Ю., Шуон Ф., Генон Р. Касты и расы. — Тамбов: Ex Nord Lux, 2010. — С. 154—165.
8. *Эвола Ю.* Критика фашизма: взгляд справа / Ю. Эвола ; [пер. с итал. В. Ванюшкиной] // Люди и руины. — Москва : АСТ, 2007. — С. 269—423.
9. *Эвола Ю.* Негритизированная Америка / Ю. Эвола ; [пер. с итал. В. Ванюшкиной] // Лук и булава. — Санкт-Петербург : Владимир Даль, 2009. — С. 62—73.
10. *Эвола Ю.* Раса и Культура / Ю. Эвола // Традиция и Европа. — Тамбов : Ex Nord Lux, 2009. — С. 146—151.
11. *Эвола Ю.* Указания по расовому воспитанию / Ю. Эвола // Эвола Ю., Шуон Ф., Генон Р. Касты и расы. — Тамбов : Ex Nord Lux, 2010. — С. 96—153.
12. *Эвола Ю.* Цивилизация пространства и цивилизация времени / Ю. Эвола ; [пер. с итал. В. Ванюшкиной] // Лук и булава. — Санкт-Петербург : Владимир Даль, 2009. — С. 36—44.
13. *Эвола Ю.* Языческий империализм / Ю. Эвола ; [пер. с нем. А. Дугина]. — Москва : Арктогея, 1994. — 172 с.
14. *Bartyzel J.* Evola Julius / J. Bartyzel // Encyclopedia «białych plam». — Lublin : Radom, 2001. — Т. 6. — S. 9—22.
15. *Burdman M.* New British research exposes Churchill as genocidal racist / M. Burdman // Executive Intelligence Review. — 1994. — 20th May.
16. *Dennis M.* Race and the Southern Imagination: Woodrow Wilson Reconsidered / M. Dennis // Canadian Review of American Studies. — 1999. — Vol. 29, issue 3. — P. 109—132.
17. *Evola J.* Appunti per una nuova teoria della razza / J. Evola // La Vita Italiana. — 1938. — Sett.
18. *Evola J.* Così diceva Codreanu / J. Evola // Il Roma. — 1958. — 12 dic.
19. *Evola J.* La tragedia della «Guardia di Ferro» romana: Codreanu / J. Evola // La Vita Italiana. — 1938. — Dic.
20. *Evola J.* Lo Yoga della Potenza. Saggio sui Tantra / J. Evola. — Roma : Edizioni Mediterranee, 2006. — 254 p.
21. *Evola J.* Metaphysics of War: Battle, Victory & Death in the World of Tradition / J. Evola. — London : Arktos Media Ltd., 2011. — 148 p.
22. *Evola J.* Mussolini e razzismo / J. Evola // Il Meridiano d'Italia. — 1951. — 16 dic.
23. *Evola J.* Osservazioni critiche sul “razzismo” Nazionalsocialista / J. Evola // La Vita Italiana. — 1933. — Nov.

24. *Evola J.* Gli uomini e le rovine / J. Evola // Gli uomini e le rovine. Orientamenti. — Roma : Edizioni Mediterranee, 2001. — P. 61—248.
25. *Evola J.* Tre aspetti del problema ebraico / J. Evola. — Edizioni di Ar, 1994. — 74 p.
26. Fascismo e gli ebrei [Електронний ресурс]. — 2008. — 30 luglio. — [Cit. 2014, 8 sett.]. — Режим доступу: <http://www.rai.tv/dl/RaiTV/programmi/media/ContentItem-a16b7956-3ad8-4330-a43f-70683142cd8f.html>.
27. *Furlong P.* Social and Political Thought of Julius Evola / P. Furlong. — New York : Routledge, 2011. — 176 p.
28. *Liauzu C.* La société française face au racisme: de la Révolution à nos jours / C. Liauzu. — Complexe, 1999. — 193 p.
29. *Morgan IV John B.* Introduction / J. B. Morgan IV // Evola J. Metaphysics of War. — Arktos, 2011. — P. 7—19.
30. *Petreu M.* Infamous Past: E. M. Cioran and the Rise of Fascism in Romania / M. Petreu. — Chicago : Ivan R Dee, Inc, 2005. — 320 p.
31. *Pisanty V.* La difesa della razza. Antologia 1938-1943 / V. Pisanty. — Milano : Tascabili Bompiani, 2006. — 376 p.
32. Razzismo italiano // La Difesa della Razza. — 1938. — 5 agosto.
33. *Tournoux J. R.* La Tragédie du général / J. R. Tournoux. — Paris : Plon, 1967. — 699 p.
34. *Turris G. de.* Evola nelle veline del Minculpop [Електронний ресурс] / G. de Turris. — [Cit. 2014, 8 sett.]. — Режим доступу : http://www.fondazionejuliussevola.it/Documenti/articolo_deTurris.pdf.

Ігор Скленар

ПОСТАТЬ МИТРОПОЛИТА АНДРЕЯ ШЕПТИЦЬКОГО У 150-РІЧНИЙ ЮВІЛЕЙ ЙОГО НАРОДЖЕННЯ

(За матеріалами публікацій 2015 р.)

Представлено унікальність постаті Митрополита Андрія Шептицького в минулому й сьогоденні крізь призму публікацій у наукових виданнях різних регіонів України, а також в деяких періодичних виданнях України, Росії, Польщі з нагоди 150-річчя від дня народження.

Ключові слова: *Андрій Шептицький, Українська греко-католицька церква, газета, журнал, збірник, публікація, ювілей, національне питання, релігійна ідентичність, історичні стереотипи.*

Представлено унікальність личности Митрополита Андрія Шептицького в прошлом и современности сквозь призму публикаций